

Актуальні питання сімейної медицини

25 квітня 2017 р. у Києві розпочався VIII Міжнародний медичний форум (далі — Форум) під загальним гаслом «Інновації в медицині — здоров'я нації». Організаторами Форуму стали Національна академія медичних наук України, Національна медична академія післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика та Лабораторія маркетингових технологій, на базі якої відбуваються заходи Форуму. У рамках одного з двох великих блоків Форуму, VI Міжнародного медичного конгресу, відбулася Науково-практична конференція «Перспективи розвитку первинної медичної допомоги в 2017 році» за напрямом «Загальна практика — сімейна медицина». Ініціював її проведення Інститут сімейної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика.

Ю. Вороненко, І. Сисоєнко, О. Шекера

Слово для урочистого відкриття та привітання взяли професор Інституту сімейної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика Олег Шекера, ректор НМАПО імені П.Л. Шупика Юрій Вороненко та депутат Верховної Ради України VIII скликання, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я Ірина Сисоєнко.

Конференція почалася з власної доповіді професора **О. Шекери** на тему нормативно-правового забезпечення сімейної медицини. У ній фахівець торкнувся проблем реформування системи охорони здоров'я на засадах сімейної медицини. Саме вдосконалення нормативної бази впровадження сімейної медицини, як наголосив доповідач, має допомогти лікарям успішно виконувати свою роботу та вдосконалювати її результати. Держава також має сприяти підвищенню авторитету цієї спеціальності. Нагальним залишається питання запровадження електронної документації та спеціалізованого програмного забезпечення роботи сімейного лікаря, використання даних електронних реєстрів.

Другий доповідач, докторант кафедри медицини невідкладних станів НМАПО імені П.Л. Шупика **Анатолій Волосовець**, підняв тему варіабельності патернів коливань артеріального тиску вночі залежно від соціальних факторів ризику виникнення гострого церебрального інсульту. Актуальність цього питання, за словами науковця, не викликає жодних сумнівів. За статистикою, в Україні щорічно від інсульту помирають близько 40 тис. людей. Значну роль у запобіганні передінсультним станам відіграє час ініціації. Цей фактор впливає як на симптоматику, патогенез, так і на прогноз та лікування пацієнтів. Фактично, йде мова про можливість індивідуалізації діагностики. Загальноновизнаним є метод профілактики (на яку і спрямована увага більшості клініцистів), який враховує

фактори ризику, конкретне визначення всіх чинників, які впливають на розвиток ішемічного інсульту. Від їх врахування залежить вибір методів корекції. Найбільшої ваги доповідач надає соціальним факторам ризику розвитку захворювання, які викликають активацію генетичних програм, що спричиняють розвиток цієї патології.

А. Волосовець розподілив всі клінічні випадки гострого ішемічного інсульту залежно від часу ініціації на 4 групи. Денні інсульти (нерівномірні в аспекті етіології), вечірні та нічні інсульти (на тлі зниженого артеріального тиску) і так звані інсульти пробудження. Групи мають різне патогенетичне підґрунтя. Внутрішні фактори працюють однаково і мають такий самий неспецифічний вплив на виникнення загострень, тоді як соціальні призводять до різних форм ініціації інсульту. Серед останніх доповідач підкреслив порушення сну, надмірну нічну активність, зниження фізичної активності, шкідливі звички, стресогенність оточення, нерегулярне харчування, паління, тривалу роботу перед монітором (порушення судинного ритму). На закінчення О. Волосовець зазначив, що патерни коливань артеріального тиску в нічний період, загальні та соціальні фактори виникнення церебральної ішемії потребують подальшого вивчення.

Далі з доповіддю виступила **Валентина Бойко**, доцент кафедри інфекційних хвороб НМАПО імені П.Л. Шупика. Вона розповіла про сучасні методи діагностики і труднощі інтерпретації хвороби Лайма. В Україні пацієнти часто стикаються з гіпердіагностикою цієї інфекції, а також проблемою визначення форми захворювання (латентна чи маніфестна). Згідно з сучасними рекомендаціями пропонують визнавати хворобу Лайма за появою кільцевої еритеми, навіть якщо пацієнт не повідомляє про укуси кліща. В окремих рекомендаціях діагностики зазначено чіткі параметри еритеми, які не завжди можуть врахувати лікарі з огляду на індивідуальне розмаїття її проявів на візуальному рівні. Початок кліщового бореліозу завжди дуже повільний, тому низька концентрація мікробних тіл в організмі інфікованого виключає мікроскопічний метод з переліку ефективних для цієї патології. Визначитися допомагають епідеміологічний анамнез і лабораторна діагностика. Відповідь, зумовлена антитілами, теж має дуже повільну динаміку, і тільки у 20–50% відбувається реконверсія. Найприйнятнішим варіантом виявилися непряма реакція імунофлюоресценції та імуноферментний аналіз. Останній поступається іншим серологічним методикам у специфічності, але наразі набув широкого використання та виявився успішним. Окремо доповідач виділила хемілюмінесцентний аналіз як найбільш простий у використанні, високочутливий тест, а метод вестерн-блот назвала сумнівним і неоднозначним з багатьма варіантами трактування та високим відсотком хибнопозитивних резуль-

татів. Підсумовуючи свою думку, В. Бойко запропонувала як загальний алгоритм визначення наявності хвороби Лайма послідовність: клінічні прояви — підтвердження за допомогою аналізу вестерн-блот.

Доцент кафедри діабетології НМАПО імені П.Л. Шупика **Надія Жердова** запропонувала доповідь: «Розповсюдженість депресивних розладів у хворих зрілого віку на цукровий діабет 2-го типу». В Україні поширеність депресії у пацієнтів із цукровим діабетом 2-го типу становить 9,1%. Серед жіночого населення цей показник вищий і пов'язаний з емоційною вразливістю. Сума когнітивних розладів при депресії у хворих на цукровий діабет така сама, як і при хворобі

Альцгеймера. Їх поява збігається з початком захворювання, але у віці понад 60 років збільшується їх вираженість і прогресує розвиток. Предикторами когнітивних розладів функцій у пацієнтів з цукровим діабетом є гострі метаболічні зміни. Тому профілактика має бути спрямована на зниження частоти гіпоглікемічних станів, зменшення макро- і мікросудинних ускладнень. Доповідач зосередила увагу на тому, що пусковим фактором в розвитку вперше виявленого діабету може бути депресія. За даними статистики, в Україні велика кількість хворих на цукровий діабет 2-го типу перебувають на стадії декомпенсації, мають ожиріння, гіпоглікемічні стани, ретинопатію, нейропатію. Самоопитування виявило депресійні розлади у 35,8% учасників зрілого працездатного віку. Важливо, що терапія метформіном суттєво знижує інсулінорезистентність і опосередковано покращує когнітивну функцію. Висновком доповіді була рекомендація використання цукрознижувальної терапії та водночас постійного контролю виникнення депресивного стану різного ступеня тяжкості у пацієнтів з цукровим діабетом 2-го типу.

З наступною доповіддю про можливість регенеративних методів у лікуванні при остеоартрозі колінного суглоба ознайомила учасників заходу завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НМАПО імені П.Л. Шупика **Людмила Хіміон**. «На сьогодні, — зазначила доповідач, — надзвичайно актуальним є завдання пошуку та оцінки ефективності нових методів лікування і профілактики остеоартрозів. Особливу увагу лікарів

привертає метод внутрішньосуглобового введення аутологічної, збагаченої тромбоцитами плазми крові. Його мета — ремоделювання сполучної тканини, заміщення дефектів хряща і кістки, знеболення, зменшення скутості рухів та запальних процесів. Методику застосовують як у моно-, так і у полікомпонентних варіантах. Кафедра сімейної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика спільно з кафедрою травматології та ортопедії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця проводили дослідження використання цієї методики та зазначають позитивну динаміку. Таким чином, використання аутологічної, збагаченої тромбоцитами плазми крові у складі комплексної терапії остеоартрозу колінних суглобів на ранніх стадіях є патогенетично й експериментально доведеним», — підсумувала Л. Хіміон.

Професор кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НМАПО імені П.Л. Шупика **Лариса Матюха** закликала до обговорення нагальної для системи охорони здоров'я в Україні Класифікації ІСРС-2 (International Classification of Primary Care, Second edition) як нового інструменту для систематизації клінічних проблем у практиці сімейного лікаря.

Прим. ред.: Нагадаємо, що у рамках реформи первинної медичної допомоги (ПМД), яка відбувається зараз в Україні, планується

поступовий перехід на кодифікацію випадків за класифікацією ІСРС-2. Так, переклад і адаптація Міжнародної класифікації ПМД ІСРС-2 мають бути здійснені у II кварталі 2017 р., а розроблення та запровадження навчальних програм для лікарів, що надають ПМД, щодо використання міжнародних уніфікованих клінічних протоколів та Міжнародної класифікації ПМД ІСРС-2 — протягом II півріччя 2017 р. Класифікацію розробила Всесвітня організація сімейних лікарів (World Organization of National Colleges, Academies and Academic Associations of General Practitioners/Family Physicians — WONCA), яка об'єднує понад 500 тис. сімейних лікарів зі всього світу. Успішне повне або часткове впровадження системи Міжнародної класифікації ПМД пройшло у 40 країнах світу. На сьогодні близько 250 тис. сімейних лікарів використовують у своїй практиці ІСРС-2.

Л. Матюха зазначила, що актуальність запровадження цієї класифікації у питаннях надання ПМД не менш важлива, ніж у поліклінічній роботі лікаря. Професор проілюструвала переваги роботи за новою класифікацією порівняно з Міжнародною класифікацією хвороб 10-го перегляду і навела низку прикладів застосування ІСРС-2 на практиці.

Наступний доповідач, доцент кафедри паліативної і хоспісної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика **Анатолій Царенко**, запропонував учасникам розглянути тему паліативної допомоги як інноваційного напрямку у системі охорони здоров'я в Україні. Пріоритетність медико-соціальної та гуманітарної проблем суспільства в Україні зумовлені збільшенням кількості інкурабельних хворих. Суспільство повинно адекватно реагувати на потреби пацієнтів, яким необхідна паліативна допомога, що зумовлює велике значення цього інноваційного напрямку охорони здоров'я. Необхідність у збільшенні обсягу та покращенні якості надання паліативної допомоги населенню України свідчать про важливість мультидисциплінарної підготовки кадрів та міжсекторального підходу. Особливого значення останнім часом набула проблема ефективного знеболення через підвищення доступності наркотичних засобів як в таблетованій, так і в ін'єкційній формах. Оскільки близько 80% паліативних хворих в усьому світі та Україні отримують допомогу в домашніх умовах, доповідач підкреслив вагомість співпраці лікарів загальної практики зі спеціалістами в галузі паліативної допомоги.

Група авторів під керівництвом професора кафедри хірургії та проктології НМАПО імені П.Л. Шупика **Ярослава Фелештинського** представила новітні способи діагностики кровотеч за допомогою капсульної ендоскопії. Доповідь була проілюстрована фотографіями, отриманими за допомогою зазначеного методу, та інтерпретацією клінічних результатів. Зручність та висока інформативність цього методу стали основною темою презентації. Присутнім було запропоновано ознайомитися з деталями проведення дослідження та апаратними елементами.

Професор кафедри медицини катастроф та військової медичної підготовки НМАПО імені П.Л. Шупика **Георгій Рошчин** запропонував доповідь «Значення надання медичної допомоги на місці (First Responder) в рятуванні людей». У ній спікер розкрив важливість надання «допомоги на місці» в Україні, враховуючи статистичні показники. Підготовка фахівців із першої медичної допомоги (так званих фьорстреспондерів) у нашій країні, на думку доповідача, є перспективним напрямком сучасного розвитку ПМД. На прикладі зарубіжних служб надання медичної допомоги на місці доповідач проілюстрував зміст роботи цього підрозділу. Розвинена технічна база і обсяг повноважень фьорстреспондерів в країнах Європи, за словами Г. Рошчина, є найкращим прикладом для вітчизняної моделі надання медичної допомоги, націленої перш за все на покращення показників роботи системи охорони здоров'я в цілому.

Доповідь про сучасні підходи до діагностики та лікування депресії в практиці сімейного лікаря запропонувала професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології НМАПО імені П.Л. Шупика **Євгенія Гриневич**. У ній фахівець розглянула діагностичні критерії істинної депресії, чинники ризику її появи і поглиблення, методи профілактики й уникнення депресивних станів. Важливим моментом доповідач назвала співпрацю лікаря з близьким оточенням хворого. На кульмінаційному рівні депресія обтяжується суїцидальними думками і проявами, які потребують зовнішнього контролю. У роботі з родиною пацієнта важливо інформувати її членів про особливості стану людини, яка перебуває під дією депресії, і допомогти виробити щадний мотиваційний підхід з адекватним змістом навантажень для хворого.

Останнім був виступ, присвячений сучасним підходам до терапії при кашлю. Доцент кафедри фтизіатрії і пульмонології НМАПО імені П.Л. Шупика **Сергій Сімонов** приділив особливу увагу дії нових ліків для пригнічення кашлю переважно периферичної дії — леводропропізину. Цей препарат з'явився завдяки дослідженням його попередника — дропропізину, під час яких встановлено ефективність протикашльової дії саме L-ізомеру речовини, а D-ізомер визнали

баластним. У будь-яких випадках запальних процесів дихальних шляхів препарати пригнічення кашлю призначати не рекомендовано. Натомість, існує потреба в лікуванні муколітиками, серед яких рекомендовано ердостейн. Його перевага порівняно з ацетилцистеїном, за словами доповідача, полягає у відсутності подразливої дії на слизові оболонки.

*Олександр Гузій,
фото Сергія Бека*

РЕФЕРАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ

Фото еды в инстаграме помогает соблюдать диету

Пользователи сети Инстаграм публикуют миллионы фотографий продуктов питания и готовых блюд — будь то просто демонстрация изощренного вкуса или же попытка найти новых друзей среди гурманов. В то же время некоторые люди обращаются к публикации фотографий в инстаграме, чтобы отслеживать прием пищи или быть привлеченными к достижению целей здорового питания и уменьшения массы тела.

В связи с этим группой ученых из Вашингтонского университета (University of Washington), США, проведено исследование, посвященное изучению использования инстаграма для приверженности здоровому питанию, результаты которого опубликованы 26 апреля 2017 г. на официальном сайте университета.

Авторы провели углубленные интервью с 16 людьми, которые постоянно фиксируют и делятся информацией в инстаграме о том, что они едят, а также о преимуществах и проблемах использования социальных медиаплатформ для достижения своих целей в области питания и фитнеса. Вместо того чтобы просто использовать традиционный журнал питания или мобильные приложения, которые требуют от пользователей записи или регистрации всего, что они едят, участники фотографировали то, что употребляли в пищу за сутки (от фруктов до буррито, которые они съедали в машине), и делились этими фото в инстаграме с использованием хэштегов #fooddiary или #foodjournal. Некоторые участники также использовали фотографии в качестве справочной информации, чтобы запомнить вид и объем съеденной пищи.

Авторы отмечают преимущество фотографий, состоящее в том, что делать их гораздо интереснее, чем вынимать буклет или набирать сотни слов описания в приложении. Кроме того, это более социально приемлемо для людей, пытающихся следить за своей диетой, так как распространенность данного явления довольно широка, и поэтому со стороны это не выглядит странным. Более того, визуальный учет всего, что человек съедает за сутки, как по объему, так и по качеству продукта может благотворно влиять на поддержание и коррекцию диеты.

Интервьюируемые участники также сообщили, что социальная и эмоциональная поддержка со стороны других пользователей соци-

альной сети помогла им придерживаться своих собственных целей отслеживания и приверженности здоровому питанию. Многие из респондентов стремились обеспечить эту поддержку другим людям, соблюдающим диету. В некоторых случаях чувство ответственности перед другими пользователями инстаграма и собственными подписчиками заставляло людей быть более честными в отношении их привычек в еде.

Поскольку инстаграм позволяет создавать разные учетные записи для различных целей под одним и тем же профилем пользователя, люди сообщали, что они могли легко находить сообщества и подписчиков со схожими интересами, используя хэштеги для отслеживания продуктов или здорового питания, и, что немаловажно, могли избежать переполнения друзьями и родственниками, которые не интересовались фотографиями всего, что употребляли участники исследования.

Безусловно, отдельные лица сообщали о существующих противоречиях между желанием оставаться честными в отношении своих гастрономических предпочтений и нежеланием фотографировать пищу, которая была бы воспринята их подписчиками как несоответствующая диетическому направлению.

В ходе исследования также установлено, что участники, которые в конечном счете достигли желаемых целей касательно уменьшения массы тела, пищевых или спортивных предпочтений, выявили, что оставшиеся подписчики в инстаграме, оказывающие помощь так называемому наставнику и поддерживающие других пользователей ресурса, помогли им придерживаться желаемого поведения и продолжать помнить о своем здоровье в дальнейшем.

Авторы пришли к выводам, что, основываясь на предварительных знаниях о том, как люди приспособливают социальные медиа-ресурсы к достижению целей в области здравоохранения, стоит учитывать возможность использования данной модели для реализации конкретных идей в сфере информационных разработок и более широкого практического применения в медицине в целом.

Chung Ch.-F., Agapie E., Schroeder J. et al. (2017) When personal tracking becomes social: examining the use of Instagram for healthy eating (<http://www.srnunson.com/portfolio/projects/swellness/instagramhealthyteating-chi2017.pdf>).

Langston J. (2017) Food photos help Instagram users with healthy eating. University of Washington, April 26 (<http://www.washington.edu/news/2017/04/26/food-photos-help-instagram-users-with-healthy-eating/>).

Олег Мартышин